

Připravuji širší pojednání z dějin středoevropského obchodu a po zpracování rozsáhlejšího materiálu se k této otázce ještě vrátím.

Před světovou hospodářskou konferencí.

Karel Gerlich (Brno).

Po pečlivé a dlouhé přípravě jest konečně stanoveno datum mezinárodní hospodářské konference, jež se má konati pod patronací Společnosti národů v květnu t. r. v Ženevě. V některých státech započaly již přípravy pro tuto konferenci a nebude proto jistě nevhodno, zmíníme-li se krátce o jejím programu, jakož i o podkladu, na němž jest svolána.

Šesté Shromáždění Společnosti národů, konané v září 1925 v Ženevě, prohlásilo, »que la paix économique contribuera grandement à assurer la sécurité des peuples«, usneslo se na konání mezinárodní hospodářské konference a založilo k tomu účelu přípravný výbor, který má se opíratí o technické organisace Společnosti národů a Mezinárodní úřad práce. Toto usnesení bylo pak doplněno Radou rozhodnutím, aby do výboru byl přibrán jeden zaměstnanecký a jeden zaměstnavatelský člen správní rady Mezinárodního úřadu práce, a aby tento úřad byl dotázán o jmenování tří zástupců dělnické třídy. Dále, aby předseda správní rady úřadu byl přítomen zasedáním, věnovaným výborem rady Společnosti národů přípravě konference pokaždé, když se bude jednati o nějakou otázku zájímající úřad. Na tomto podkladě byl také přípravný výbor ustaven a započal svou činnost. Celkem jest složen z 35 členů, mezi nimiž vedle zástupců organisací dělnických, zemědělských a spotřebitelských zasedají význační činitelé průmysloví, hospodářští a finanční. Dvě schůze stačily výboru, aby prostudoval rozvrh, složení, jednací řád a navrhl datum konference, aby stanovil obory, v nichž má konference pracovati, dále otázky, jež má řešiti, a konečně i metody, hodící se k těmto řešením. Ve své první schůzi, 26. dubna 1926, výbor stanovil zásady řízení a pracovní metodu, jakož i směrnice pro práci dokumentační, jež má sestávati z řady krátkých pojednání o podstatných otázkách hospodářských. V druhém zasedání, 15. listopadu, sestavil výbor denní pořad konference, pravidla, podle nichž bude obeshlána, a konečně navrhl za datum svolání 4. květen 1927. Tím byly první přípravné práce skončeny a byly předloženy Radě Společnosti národů při jejím zasedání 9. prosince. Rada schválila všechny návrhy přípravného výboru,¹⁾ stanovila svolání konference na den 4. května t. r. do Ženevy a vyzvala generálního sekretáře, aby oznámil svolání všem státům, které jsou členy Společnosti národů, jakož i Spojeným státům americkým, Svazu socialistických sovětských republik, Turecku, Mexiku, Ekvadoru a Egyptu. Při tom vyhradila si Rada právo provésti v příštím zasedání ještě další jmenování.

Dokumentů, sestávajících z úvah o hospodářských otázkách zájímajících celý svět, na jichž shromáždění se usnesl přípravný výbor, sebral řadu Mezinárodní úřad práce. Zabývají se životní úrovní dělníků, vystěhovalectvím, spoluprací ve světovém obchodě, prací zemědělskou a vědeckou organisací práce.²⁾ Zároveň také úřad poskytl i jiný materiál, jako údaje o počtu zaměstnaných dělníků, počtu nezaměstnaných, o mzdách, o trvání a výtěžku práce v jistých průmyslech (uhelném, bavlněném a kovoprůmyslu) a j. — V pamětním spise

¹⁾ Měsíční zprávy Společnosti národů, VI., 12. (prosinec 1926).

²⁾ Podrobný rozbor všech těchto úvah uveřejnil Mezinárodní úřad práce ve svých Informations Sociales, vol. XX, no. 7., str. 336 a násl.

o životní úrovni dělníků v různých zemích se pojednává o mzdách, vypočítaných jednak ve zlatě, jednak v jejich schopnosti skutečného nákupu neb skutečných mezd, a o rozpočtech dělnických domácností. První dvě studie o mzdách se opírají o data sebraná Mezinárodním úřadem práce v řadě velkých měst a určující skutečné platy dělníků jistých typických zaměstnání.³⁾ — Z obou úvah týkajících se vystěhovaleckého hnutí jedna posuzuje umělý pohyb obyvatelstva (vystěhovalectví ve svých různých formách, trvalé neb časové), druhá zákonodárství ohledně pohybů dělnictva a mezinárodního vystěhovalectví vůbec. První pojednání srovnává na základě statistiky vystěhovalectví od r. 1920 s předválečnými pohyby, naznačujíc změny, které se udály, nejen v celkové důležitosti vystěhovaleckých pohybů, ale také dle odborů, stáří, pohlaví, počtu atd. vystěhovalců. Při tom rozlišuje mezi vystěhovalectvím zámořským a pevninovým, ježto jsou obě tato hnutí podstatně různá a každé z nich má své charakteristické známky. Druhé pojednání pak obsahuje výklad zákonodárství o vystěhovalectví v zemích emigrace, immigrace a průchodních. Ukazuje značný vývin zákonitých opatření učiněných během posledních let a třídí je na ta, jež emigraci omezují, a na ta, jež mají na zřeteli buď ochranu vystěhovalců nebo ocenění přistěhovalectví nebo povzbuzení k vystěhovalectví. — Ze dvou studií o spolupráci ve světovém hospodářství prvá rozebírá otázky, jež se týkají srovnání mezi rozdělovacími náklady obchodu a spotřebou, druhá pak vylučuje úkol, jaký vykonávají spolupracující organizace jak výrobců tak spotřebitelů v mezinárodním obchodě jistých rolnických výrobků (obilí, mléčné výrobky). — Spis o nákladu zemědělské výroby upozorňuje, že náklad práce v zemědělství jest proměnlivější jednotkou než v továrním průmyslu, protože všichni činitelé, kteří přispívají k zemědělské výrobě, a současně se mění podle povahy půdy, podnebí, ročního času atd. Náklad a výtěžek práce se odhadují v různých zemích dle metody sčítání neb na jejím místě dle metody odhadné při těžbě, jednak vzhledem k celkovému nákladu výroby, jednak vzhledem k celkovému nákladu pocházejícímu ze zemědělství, tak jak jest rozdělen mezi majitele, těžitele (kapitál) a dělníka. — Úvaha o vědecké organizaci práce podstatně za účel naznačiti, jak se tato organizace chápe v Evropě a jest protějškem úvahy o racionalisaci ve Spojených státech, podané panem Davidem Houston-em přípravnému výboru. Vědecká organizace práce, jež vznikla v Americe z prací Taylorových, v Evropě, se značně rozvinula, avšak pro rozdílné průmyslové podmínky a pro více zdůrazňované názory sociální ubíral se její vývin poněkud jiným směrem. Úvaha podává napřed krátký přehled látky a definice vědecké organizace práce, rozlišujíc přímo různé skupiny úkolů, které z toho vyplývají: problémy technické, problémy psycho-technické a problémy všeobecné organizace výroby. Nastiňuje pak nedávné úsilí o praktické použití těchto zásad a vypočítává hlavní specialisovaná zařízení. V třetí části se snaží dokázati, jaké jsou vyhlídky mezinárodní vědecké organizace práce, které nutně zasluhují, aby byly podrženy pro obecné zkoumání. Trvá zejména na problémech standardisace, jichž důležitost pro snížení vlastní výrobní ceny výrobků dokazuje.

Pro stanovení denního pořadu konference byly v první řadě rozhodny směrnice dané usnesením šestého Shromáždění Společnosti národů, které vyjádřivši přesvědčení, že hospodářský mír přispěje k zajištění jistoty národů, prohlásilo nutnost zkoumati hospodářské potíže, které se staví na odpor znovuzbudování všeobecného blahobytu, jakož i objasniti nejlepší prostředky k překonání těchto obtíží a k zamezení srážek. Měl tedy program konference brátí ohled na oba náměty naznačené Shromážděním k prospěchu a míru světa, pokud mohou býti provedeny nějakou diskusí a spoluprací mezinárodní povahy. Mimo to

³⁾ Tato data jsou pravidelně uveřejňována v měsíčníku: *Revue internationale du Travail*.

přípravný výbor vzal v úvahu, že denní pořad všeobecné hospodářské konference má být zřejmě takové povahy, aby dovoloval jednak všeobecnou rozpravu o hlavních příznacích světové hospodářské situace, jednak hlubší rozbor zvláštních mezinárodních otázek, u nichž lze se nadíti, že se dosáhne praktických výsledků. Ostatně i Rada Společnosti národů uložila přípravnému výboru, aby zkoumal, v kterých oborech běžné hospodářské obtíže mají povahu mezinárodní, a aby vyhledal body, na jichž podkladě by se mohlo uvažovati o praktickém řešení.

Na základě těchto úvah byl program konference rozdělen na dvě části, obecnou a zvláštní. Prvá se zabývá světovou hospodářskou situací ve třech bodech: 1. její hlavní útvary a úkoly ze stanoviska různých zemí, 2. rozbor hospodářských příčin nerovnováhy v nynějším obchodě a průmyslu, 3. tendence hospodářského řádu, které mohou mít vliv na světový mír. Druhá část programu je rozdělena na tři oddíly: obchod (svoboda obchodu; celní tarify a obchodní smlouvy; nepřímé prostředky k ochraně obchodu; zmenšení kupní síly a odraz toho na světovém trhu), průmysl (povšechná situace; povaha současných obtíží průmyslu a jich příčin průmyslových, obchodních a finančních) a zemědělství (současná situace; příčiny časových nesnází). V jednotlivých bodech jsou pak vytčeny speciální otázky a ke každému připojeno jednání o možnosti některých mezinárodních akcí.⁴⁾

Přípravný výbor ve své zprávě Radě Společnosti národů podotýká, že pořad programu přináší ve svém celku pouze několik hlavních bodů, takže podává jasný a jednoduchý obraz rozhovorů, které se zahajují, nepodává však podrobně seznam otázek pod tyto body spadajících. Na příklad při rozboru příčin nerovnováhy (část prvá, bod 2.) bude nutno přetřásati takové otázky, jako poměrné ochuzení Evropy a účinky toho na průmysl, obchod a zemědělství, nestálost měn a nestálost možnosti nákupu různých měn a nedostatek nebo přehnané urokování kapitálu vzniklé nedostatkem spořivosti. Rovněž bod o příčinách současných obtíží průmyslu (část druhá, bod II, čís. 2) bude obsahovati otázky, jako nepravdivý vzrůst náradí jistých průmyslových oborů, vzrůst výrobních cen pocházející z nedostatku a z nepravdivosti poptávky a z obtíží opravy za poválečných podmínek.

Otázky finanční netvoří zvláštní bod programu. To proto, že finanční problémy, ačkoliv způsobují celek hospodářské situace, nejsou přece podstatným důvodem svolání konference. Za to však mají mít na ní své místo v poměru, v jakém se odrážejí v problémech hospodářských. Stejně nezařadil přípravný výbor do programu jako zvláštní bod problém lidnatosti, protože jest jako problém finanční považován za činitele stále přítomného od doby studia průmyslové, obchodní a zemědělské situace.

Pro obecnou konferenci byly stanoveny tyto zásady: členové konference budou jmenováni vládami dle své osobní zdatnosti; nemají tedy býti mluvčími oficiální politiky. Ježto otázky, jež jsou na denním pořadu, jsou velmi složité a různé, jest důležité, aby schopnosti členů konference byly dostatečně různé a aby konference byla ve svém celku rovnoměrně rozvrstvena.⁵⁾ Každý stát může býti zastoupen nejvýše pěti členy, kteří však si mohou přibrati ještě další odborné experty.

Usnesení konference budou se dít jen o věcech formálních a to uadpoloviční většinou. O ostatních věcech, vlastně hlavních, nebude se vůbec hlasovat, ale bude se hledět docílit souhlasu všech. V pří-

⁴⁾ Podrobné sestavení programu bylo uveřejněno 6. prosince 1926. v Informations Sociales vol. XX. no. 10. Tamtéž viz i níže citovanou zprávu Přípravného výboru.

⁵⁾ Tak na př. delegace československá bude dle novinářských zpráv pětičlená a budou jí tvořiti: jeden člen vlády a po jednom zástupci průmyslu, financí, zemědělské výroby a spotřebitelů.

padech, kdy se nedocílí jednomyslnosti, uvedou se jména členů pro-
hlášujících se pro dotyčnou předložku.

Všecké práce spojené s přípravami a konáním konference má
dle resoluce Shromáždění prováděti přípravný výbor, opíraje se o tech-
nické organizace (t. j. hospodářské a finanční) Společnosti národů⁶⁾
a Mezinárodní úřad práce. Nahoře jsme již viděli, jak Mezinár. úřad
práce se velmi činně účastní přípravných prací. Jest to jednak pří-
kladem, že Společnost národů může pomocí velkolepého aparátu úřadu
prováděti přípravu k podobné světové konferenci, jednak i dokladem,
že hospodářská konference bude řešiti otázky hospodářské souběžně
s příslušnými otázkami sociálními. V tom spočívá pokrokovost kon-
ference a její velký význam, který naznačil pan A. Thomas, ředitel
Mezinárodního úřadu práce, ve své zprávě Mezinárodní konferenci
práce v září 1926 slovy: »Questions économiques et questions sociales
sont étroitement liées... Ne le dissimulons pas, nous plaçons de
grandes espérances pour notre oeuvre même dans l'effort de la Con-
férence économique internationale. Techniquement, le Bureau y parti-
cipera de toutes ses forces. Puissent les Etats comprendre qu'un
effort économique de cette nature serait sans base solide s'il n'était
dominé par le souci d'aboutir à l'établissement de conditions de travail
équitables et humaines et à une vie plus facile pour les masses labo-
reuses.«⁷⁾

Při hodnocení světovosti konference sluší zvláště upozorniti na
přibraní nečlenů Společnosti národů (viz shora), zejména Spojených
států a Ruska. Účast těchto dvou států měla by nesmírnou důležitost,
není však dosud zaručena. Jinak celý výsledek konference bude spočí-
vatí jen ve vypracování řady námětů hlavně pro obchodní a sazební
politiku účastnících států a návrhů na mezinárodní smlouvy povahy
průmyslové. Osud těchto osnov bude však závislým na vůli jednotli-
vých států, budou-li je chtít uskutečniti. Než zkušenost s Mezinárod-
ními konferencemi práce a při jiných příležitostech ukázala, že lze
touto cestou upravovati mezistátní poměry a že je dnes dosti ochoty
u většiny vlád prováděti prakticky usnesení mezinárodních porad.
Neboť idea Společnosti národů, jež chce zabezpečiti pokojné soužití
všech národů společenstvím mezinárodním, jest nesporně na postupu.
Tak — doufejme — i mezinárodní hospodářská konference splní naděje
v ní kladené, bude zase krokem do předu v úsilí, jež hledá meziná-
rodní řešení okamžitých hospodářských obtíží, a přispěje k rozkvětu
a míru světa.

ZPRÁVY.

»Balada o nenarozeném dítěti«. Je-li spor mezi právníky o to,
kdy se zákon stává platnou součástí právního řádu, zda už řád-
ným vyhlášením či teprve nabytím účinnosti, není pro občana

⁶⁾ Technické organizace S. N. jsou celkem čtyři: hospodářské
a finanční, zdravotnictví, transitu a duševní spolupráce. Jsou spolu-
s poradními komisemi pomocnými orgány S. N. Mají takový stupeň
neodvislosti a takovou pohyblivost, která by jim dovolila býti opravdu
užitečnými a aby při tom vždy zůstaly pod všeobecnou kontrolou Rady
a Shromáždění. Tyto organizace jsou v zásadě budovány podle vzoru
Společnosti, t. j. mají stálou komisi, odpovídající více méně Radě, vše-
obecnou konferenci zástupců vlád, odpovídající Shromáždění, a sekre-
tariát, který tvoří některé sekce sekretariátu S. N. pod autoritou ge-
nerálního sekretáře. Srovnej: Společnost národů, její ustavení a orga-
nisac. Ženeva 1923. Vydala Informační sekce S. N. Strana 27.

⁷⁾ Rapport du Directeur à la huitième session de la Conférence
internationale du Travail, Genève 1926. Strana 71.